

4 Wymagania edukacyjne

W tym rozdziale zamieszczone są propozycje wymagań edukacyjnych. Stanowią one dokładny wykaz wiadomości i umiejętności, jakie uczeń musi opanować po omówieniu poszczególnych działów tematycznych w klasie 4. Wymagania te określają, jaką wiedzę, umiejętnościami i postawą uczeń musi się wykazać, aby mógł otrzymać określony stopień szkolny.

Wymagania edukacyjne (kryteria oceniania) można dostosowywać do poziomu uczniów.

■ Sprawdzanie i ocenianie

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć ucznia polega na rozpoznawaniu poziomu oraz postępów w opanowywaniu wiadomości i umiejętności oraz na wystawieniu odpowiedniego stopnia szkolnego. Punktem odniesienia są tu wymagania wynikające z podstawy programowej oraz realizowane w szkole programy nauczania.

Sprawdzanie osiągnięć ucznia

W zależności od potrzeb rozwijania określonych umiejętności postępy w nauce mogą być sprawdzane w różny sposób. Jednym z nich jest metoda **samokontroli**, (**samooceny**). Jej głównym celem jest utrwalenie wiadomości i nabytych umiejętności. Z wychowawczego punktu widzenia metoda ta przygotowuje ucznia do samodzielnego kształcenia. Powtórzenie i uogólnienie wiadomości może przybrać formę **zbiorowej pogadanki sprawdzającej**. Głównym założeniem tej metody jest przede wszystkim aktywizacja umysłów uczniów. Aby wdrażać do pracy na lekcji, rozwijać zdolność wzajemnej komunikacji oraz współdziałania, można zastosować metodę **obserwacji uczenia się**. Jej głównym celem jest nauczanie z wykorzystaniem podręczników i innych środków dydaktycznych. Podnoszenie dyscypliny uczenia się można osiągnąć dzięki **odpowiedzi ustnej** (odpytywaniu). Umiejętność udzielania dłuższych i spójnych pod względem myślowym wypowiedzi umożliwia metodą **rozprawki**. Jej celem wychowawczym jest przede wszystkim kształtowanie umiejętności

analizowania zarówno zdobytej wiedzy, jak i własnych poglądów i uczuć. Mobilizowanie ucznia do aktywnej pracy, rozwijanie w nim inwencji twórczej oraz wyobraźni i estetycznej wrażliwości uzyskuje się dzięki **praktycznym pracom sprawdzającym**. Natomiast metoda **pomiaru dydaktycznego** umożliwia jednocześnie sprawdzanie osiągnięć wielu uczniów. Jej celem wychowawczym jest pobudzenie uczniów do myślenia i działania.

Ocenianie

Oceniając, nauczyciel wskazuje uczniowi, co wie i ile potrafi, a nie tylko to, czego jeszcze nie umie. Proces oceniania powinien być tak zaplanowany, aby dawał każdemu uczniowi pełen obraz jego wiedzy i umiejętności. Doceniany winien być każdy, nawet najmniejszy postęp. Ze względu na zdolności i osiągnięcia ucznia ocenia się według wymagań oraz wkładu pracy. Ocena powinna pełnić funkcję informacyjną, diagnozującą i prognozującą, powinna wspierać rozwój każdego ucznia.

Przy ocenianiu ucznia bierzemy pod uwagę:

- typ osobowości oraz jego możliwości intelektualne,
- strategię uczenia się (wzrokową, słuchową),
- indywidualne potrzeby edukacyjne.

Ocena jest informacją o dokonanych przez ucznia postępach zarówno dla niego samego, jak i dla jego rodziców. Na tej podstawie planujemy, co należy zrobić, aby podwyższyć poziom umiejętności ucznia.

Stopnie szkolne

Stopień dopuszczający

Przyswojenie przez ucznia treści koniecznych pozwala na wystawienie mu stopnia dopuszczającego. Uczeń musi wówczas opanować wiadomości przewidziane w minimum programowym. Ma on wprawdzie braki w podstawowych umiejętnościach, ale z pomocą nauczyciela potrafi je nadrobić.

Stopień dostateczny

Na stopień dostateczny uczeń potrafi z niewielką pomocą nauczyciela rozwiązywać typowe problemy. Analizuje również podstawowe zależności, próbuje porównywać, wnioskować i zajmować określone stanowisko.

Stopień dobry

Stopień dobry można wystawić w wypadku, gdy uczeń właściwie stosuje terminologię przedmiotową, aktywnie uczestniczy w zajęciach oraz rozwiązuje

typowe problemy z wykorzystaniem poznanych metod. Ponadto samodzielnie pracuje z podręcznikiem oraz z materiałem źródłowym.

Stopień bardzo dobry

Jeśli uczeń w wysokim stopniu opanował treści dopełniające, rozszerzone o wiedzę wykraczającą poza materiał przewidziany w programie, może uzyskać stopień bardzo dobry. Taki uczeń umie samodzielnie interpretować fakty i zjawiska oraz bronić swych poglądów.

Stopień celujący

Stopień celujący otrzymuje uczeń, który opanował treści dopełniające oraz posiada wiedzę w znacznym stopniu wykraczającą poza program danej klasy. Uczeń potrafi selekcjonować i hierarchizować wiadomości oraz z powodzeniem bierze udział w konkursach i olimpiadach przedmiotowych. Pod okiem nauczyciela prowadzi też własne prace badawcze.

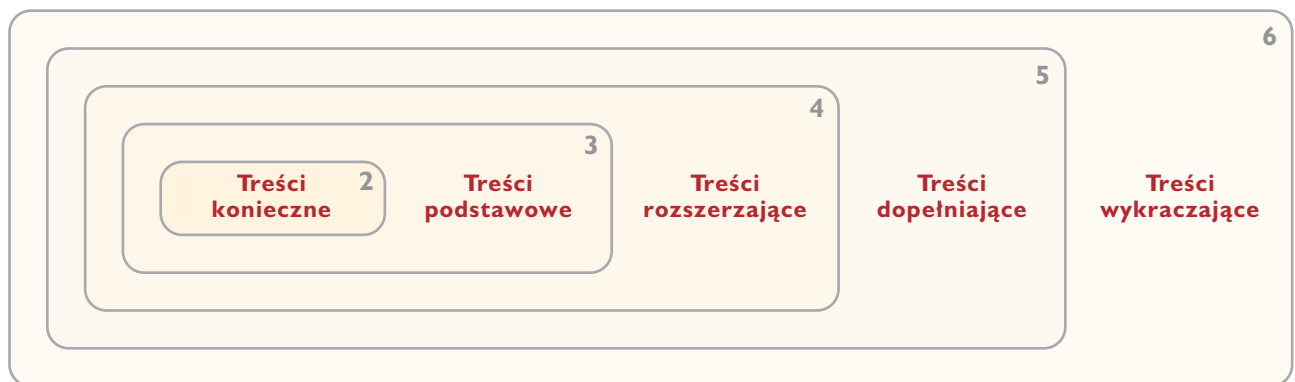

Tabela wymagań

Wymagania podstawowe	Wymagania ponadpodstawowe
Podstawowe (na stopień dostateczny) Konieczne (na stopień dopuszczający)	Rozszerzające (na stopień dobry) Dopełniające (na stopień bardzo dobry)
Obejmują treści:	Obejmują treści:
• najważniejsze w uczeniu się przyrody	• złożone, mniej przystępne niż zaliczone do wymagań podstawowych
• łatwe dla ucznia nawet mało zdolnego	• wymagające korzystania z różnych źródeł informacji
• często powtarzające się w procesie nauczania	• umożliwiające rozwiązywanie problemów
• określone programem nauczania na poziomie nie przekraczającym wymagań zawartych w podstawie programowej	• pośrednio użyteczne w życiu pozaszkolnym
• proste, uniwersalne umiejętności, w mniejszym zakresie wiadomości	• pozwalające łączyć wiedzę z różnych przedmiotów i dziedzin

■ Szczegółowe wymagania edukacyjne

KRAJOBRAZ	
Wymagania konieczne Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dopuszczającą	Korzystając z pomocy nauczyciela, uczeń: • potrafi wyjaśnić pojęcie: <i>przyroda</i> • podaje przykłady sposobów poznawania przyrody • wskazuje w terenie lub na schemacie elementy przyrody ożywionej i nieożywionej • potrafi odróżnić naturalne składniki krajobrazu od wytworzonych przez człowieka • rozpoznaje elementy krajobrazu • nazywa i wskazuje na schemacie formy terenu • wskazuje główne kierunki świata na widnokręgu • wymienia obiekty znajdujące się na widnokręgu • podaje przykłady zmian zachodzących w przyrodzie, związanych z występowaniem pór roku • rozróżnia szkic, plan i mapę • potrafi zmierzyć wielkość różnych przedmiotów • wskazuje na mapie i planie skalę oraz legendę • podaje na podstawie mapy przykład znaku topograficznego • wskazuje zmiany w krajobrazie spowodowane działalnością człowieka • rozpoznaje na zdjęciu, ilustracji lub w terenie roślinę zielną, krzew i drzewo • wymienia podstawowe rośliny uprawne i podaje przykłady ich zastosowań • potrafi wymienić główne rodzaje upraw w najbliższej okolicy
Wymagania podstawowe Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dostateczną	Uczeń: • posługuje się podstawowymi przyrządami do obserwacji przyrody (lupą, taśmą mierniczą, kompasem, busolą) • wskazuje elementy przyrody ożywionej i nieożywionej • wyjaśnia pojęcie <i>okolica</i> • opisuje krajobraz najbliższej okolicy • potrafi odróżnić naturalne składniki krajobrazu od wytworzonych przez człowieka • rozróżnia formy terenu i wskazuje ich elementy na modelu lub w terenie • potrafi wskazać główne kierunki świata na widnokręgu • podaje sposoby wyznaczania kierunku północnego • stosuje polskie nazwy kierunków świata oraz podaje ich międzynarodowe skróty • wymienia obiekty znajdujące się na widnokręgu • rozróżnia widnokrug i linię widnokręgu • potrafi narysować linię widnokręgu i zaznaczyć miejsce obserwacji • potrafi przeliczać skalę na wymiary rzeczywiste • potrafi narysować plan obiektu lub przedmiotu w podanej skali • potrafi wymienić zmiany zachodzące w przyrodzie, związane z występowaniem pór roku • potrafi z pomocą nauczyciela wykonać szkic terenu • wskazuje zmiany w krajobrazie spowodowane działalnością człowieka • rozpoznaje na zdjęciach, ilustracjach lub w terenie rośliny zielne, krzewy, drzewa i potrafi podać różnice między nimi • rozpoznaje podstawowe rośliny uprawne w najbliższej okolicy i potrafi podać przykłady ich zastosowania
Wymagania rozszerzające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dobrą	Uczeń: • potrafi sporządzić notatkę z przeprowadzonych obserwacji • prowadzi obserwacje wybranych przez siebie obiektów za pomocą lupy i lornetki • rozróżnia naturalne i przekształcone przez człowieka elementy krajobrazu najbliższej okolicy • wyznacza za pomocą kompasu główne i pośrednie kierunki świata na widnokręgu • wyjaśnia, od czego zależy widoczność na widnokręgu • określa kierunki świata na podstawie obserwacji Słońca • potrafi wyjaśnić zależność między długością cienia a wysokością Słońca nad horyzontem • porównuje drogę Słońca nad horyzontem w różnych porach roku • potrafi przedstawić skalę w różnych postaciach • potrafi stosować skalę w sytuacjach typowych

	• potrafi rozpoznawać obiekty na planie i mapie, wykorzystując podstawowe znaki topograficzne • opisuje zmiany, jakie zachodzą w przyrodzie w związku z następstwem pór roku • wskazuje pozytywne i negatywne skutki działalności człowieka w najbliższej okolicy • porównuje cechy zewnętrzne roślin zielnych, krzewów i drzew • potrafi wskazać korzyści wynikające z uprawy roślin i hodowli zwierząt
Wymagania dopełniające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę bardzo dobrą	Uczeń: • potrafi uzasadnić dobór metod poznawania przyrody • sprawnie posługuje się przyrządami do obserwacji obiektów przyrodniczych • zapisuje wyniki obserwacji i wyciąga wnioski • wskazuje i ocenia skutki działalności człowieka w najbliższej okolicy • rozpoznaje formy terenu w najbliższej okolicy • przedstawia walory przyrodnicze najbliższej okolicy • potrafi zaplanować trasę wycieczki po najbliższej okolicy • przedstawia główne zagrożenia dla krajobrazu najbliższej okolicy wynikające z działalności człowieka • wyznacza za pomocą kompasu i obserwacji Słońca główne i pośrednie kierunki świata oraz potrafi zastosować inne metody wyznaczania kierunków na widnokręgu • wskazuje położenie obiektów na widnokręgu używając nazw kierunków świata • wykonuje szkic terenu w określonej skali • samodzielnie rysuje plan wybranego obiektu z zastosowaniem skali • potrafi stosować skalę w sytuacjach nietypowych • wyjaśnia, od czego zależy widoczność na widnokręgu oraz jego kształt i wielkość • potrafi dowieść związku między następstwem pór roku a zmianami wysokości Słońca nad horyzontem • rozpoznaje w najbliższej okolicy rośliny zielne, krzewy i drzewa • gromadzi okazy roślin z najbliższej okolicy oraz sporządza ich opisy • potrafi wskazać i ocenić korzyści wynikające z upraw roślin i hodowli zwierząt
Wymagania wykraczające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę celującą	Uczeń: • planuje i prowadzi obserwacje i badania, zapisuje ich wyniki oraz wyciąga wnioski • potrafi wskazać oraz ocenić naturalne i wytworzone przez człowieka elementy krajobrazu najbliższej okolicy • proponuje sposoby ochrony przed dewastacją naturalnych składników przyrody • przedstawia i ocenia walory krajobrazu najbliższej okolicy • wyjaśnia pochodzenie regionalnych nazw obiektów przyrodniczych w najbliższej okolicy • potrafi zaplanować wycieczkę po najbliższej okolicy z uwzględnieniem najciekawszych obiektów • potrafi wyznaczyć kierunki świata na widnokręgu różnymi metodami oraz ocenić przydatność tych metod • uzasadnia, jaki wpływ na życie roślin ma długość dnia
POWIETRZE	
Wymagania konieczne Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dopuszczającą	Korzystając z pomocy nauczyciela, uczeń: • wykazuje obecność powietrza w otoczeniu • podaje skład powietrza • podaje podstawowe właściwości powietrza • wyjaśnia, co to jest gaz i mieszanina • odróżnia substancję czystą od mieszaniny • rozpoznaje stany skupienia substancji • podaje przykłady parowania, które można zaobserwować w życiu codziennym • rozpoznaje podstawowe zjawiska atmosferyczne • potrafi odczytywać wskazania termometru • rozpoznaje na schemacie zwierzęta posiadające zdolność lotu • podaje źródła zanieczyszczeń powietrza w najbliższej okolicy

Wymagania podstawowe Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dostateczną	Uczeń: • potrafi wykazać obecność powietrza w otoczeniu • potrafi na podstawie schematu omówić skład powietrza • na podstawie prostego doświadczenia wymienia podstawowe właściwości powietrza • wyjaśnia pojęcia: <i>gaz</i> i <i>mieszanina</i> • potrafi rozpoznać stany skupienia substancji • rozpoznaje zjawiska parowania i skraplania na podstawie opisu lub rysunku • potrafi podać przykłady parowania w życiu codziennym • rozpoznaje podstawowe zjawiska atmosferyczne • rozpoznaje rodzaje opadów • samodzielnie posługuje się termometrem i barometrem • na podstawie obserwacji określa siłę wiatru • potrafi odróżnić składniki pogody, które można zmierzyć, od tych, które można obserwować • prowadzi dziennik pogody • rozumie znaczenie prognozy pogody • wyjaśnia, które zjawiska pogodowe są utrudnieniem w życiu codziennym • potrafi zaplanować swoje zajęcia w zależności od stanu pogody • rozpoznaje niektóre zwierzęta latające w najbliższej okolicy • na podstawie zdjęcia lub ilustracji potrafi wymienić podstawowe przystosowania ptaków do lotu • potrafi odróżnić lot bierny od lotu aktywnego • wskazuje źródła zanieczyszczeń powietrza w najbliższej okolicy • potrafi podać sposoby ochrony powietrza przed zanieczyszczeniami w najbliższej okolicy
Wymagania rozszerzające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dobrą	Uczeń: • rozróżnia tlen, azot i dwutlenek węgla na podstawie opisu właściwości tych gazów • wyjaśnia, jakie jest znaczenie tlenu dla procesu spalania i procesów życiowych organizmów • potrafi przeprowadzić proste doświadczenie dotyczące spalania i parowania • rozumie i stosuje pojęcia: <i>meteorologia</i>, <i>prognoza pogody</i>, <i>mapa pogody</i>, <i>stacja meteorologiczna</i> • rozpoznaje siłę i kierunek wiatru oraz rodzaje opadów i chmur • potrafi na podstawie schematu wyjaśnić mechanizm powstawania chmur • sprawnie posługuje się przyrządami do mierzenia składników pogody • potrafi zmierzyć temperaturę powietrza, ciśnienie atmosferyczne oraz wyznaczyć kierunek wiatru • potrafi wyjaśnić, jakie znaczenie mają stacje meteorologiczne • prowadzi dziennik pogody, używając prawidłowych określeń • ocenia znaczenie prognozy pogody • potrafi zinterpretować mapę pogody • wyjaśnia, dla których zawodów prognoza pogody jest szczególnie ważna • potrafi wyjaśnić na wybranych przykładach, jaki wpływ ma pogoda na życie organizmów • rozpoznaje podstawowe gatunki ptaków i owadów żyjących w najbliższej okolicy • rozpoznaje rodzaje zanieczyszczeń powietrza w najbliższej okolicy (pyły, gazy, ciecze) • podaje skutki zanieczyszczenia powietrza
Wymagania dopełniające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę bardzo dobrą	Uczeń: • samodzielnie zapisuje wyniki badań • wyjaśnia znaczenie poszczególnych składników powietrza • samodzielnie prowadzi doświadczenia wykazujące obecność tlenu, dwutlenku węgla, pary wodnej oraz zanieczyszczeń powietrza • wyjaśnia różnice między substancją czystą a mieszaniną • wyjaśnia znaczenie zjawiska parowania w przyrodzie • na podstawie obserwacji meteorologicznych przewiduje pogodę na najbliższy czas • ocenia przydatność pomiarów meteorologicznych i map pogody • przewiduje skutki długotrwałych susz, opadów, silnych wiatrów oraz zbyt niskich lub zbyt wysokich temperatur • porównuje budowę zewnętrzną ptaków i owadów z najbliższej okolicy • ocenia wpływ zanieczyszczeń na przyrodężywioną i nieożywioną

Wymagania wykraczające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę celującą	Uczeń: • samodzielnie zapisuje wyniki badań i wyciąga wnioski • wyjaśnia na podstawie doświadczenia rolę poszczególnych składników powietrza (tlen, azot, dwutlenek węgla) • przeprowadza proste doświadczenie wyjaśniające różnice między substancją czystą a mieszaniną • wyjaśnia na podstawie doświadczenia znaczenie parowania w przyrodzie • wyjaśnia zjawiska meteorologiczne oraz zależności między nimi • przewiduje na podstawie własnych obserwacji meteorologicznych pogodę na najbliższy czas • uzasadnia przydatność pomiarów meteorologicznych i map pogody • gromadzi materiały zawierające informacje i ciekawostki o ptakach i owadach • samodzielnie prowadzi monitoring zanieczyszczenia powietrza w swoim otoczeniu i ocenia stan środowiska • przewiduje skutki wzrostu zanieczyszczeń powietrza
WODA	
Wymagania konieczne Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dopuszczającą	Korzystając z pomocy nauczyciela, uczeń: • potrafi wyjaśnić pojęcia: <i>woda</i>, <i>rozpuszczalnik</i>, <i>roztwór</i> i <i>zawiesina</i> • rozpoznaje stany skupienia wody • wyjaśnia, w jakich warunkach woda zmienia stan skupienia • podaje przykłady cieczy, ciał stałych i gazów występujących w przyrodzie • rozpoznaje przykłady roztworów i zawiesin spotykanych w życiu codziennym • potrafi rozpoznać opady i osady występujące latem i zimą • potrafi wyjaśnić, jaka jest różnica między wodą słodką a słoną • wymienia rodzaje wód powierzchniowych • rozróżnia naturalne i sztuczne zbiorniki wodne oraz cieki wodne występujące w najbliższej okolicy • potrafi wskazać i nazwać wody powierzchniowe w najbliższej okolicy • wskazuje na mapie lub planie najbliższej okolicy przykłady wód powierzchniowych • rozpoznaje na schemacie roślinę wodną, rybę, płaz i ssaka • podaje przykład źródła zanieczyszczenia wód powierzchniowych
Wymagania podstawowe Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dostateczną	Uczeń: • rozumie pojęcia: <i>woda</i>, <i>rozpuszczalnik</i>, <i>roztwór</i> i <i>zawiesina</i> • rozpoznaje stany skupienia wody • określa warunki konieczne do zmiany stanu skupienia wody • podaje przykłady różnych stanów skupienia substancji z najbliższego otoczenia • podaje przykłady roztworów i zawiesin spotykanych w życiu codziennym • rozumie, jakie są przyrodnicze następstwa skraplania, topnienia i parowania • rozpoznaje opady i osady atmosferyczne występujące latem i zimą • rozpoznaje i nazywa rodzaje wód powierzchniowych w najbliższej okolicy • rozróżnia naturalne i sztuczne zbiorniki wodne oraz cieki wodne występujące w najbliższej okolicy • rozpoznaje na ilustracjach lub zdjęciach wybrane rośliny wodne • rozpoznaje na ilustracjach lub zdjęciach wybrane ryby słodkowodne i słonowodne • rozpoznaje na ilustracjach lub zdjęciach wybrane płazy i ssaki żyjące w środowisku wodnym • potrafi przyporządkować rośliny i zwierzęta do środowisk, w których żyją • potrafi podać cechy przystosowujące płazy do życia w środowisku wodnym i lądowym • rozpoznaje na ilustracjach lub zdjęciach wybrane płazy chronione żyjące w Polsce • potrafi wskazać źródła zanieczyszczeń wody w najbliższej okolicy • potrafi rozpoznać cechy wody zdanej do picia
Wymagania rozszerzające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dobrą	Uczeń: • potrafi sporządzać roztwory i doprowadzić do stanu ich nasycenia • wskazuje różnice między stanami skupienia wody • potrafi wskazać warunki, w których zachodzą w najbliższym otoczeniu procesy skraplania, rozpuszczania, topnienia i krzepnięcia • wykonuje proste doświadczenia, potwierdzające wpływ różnych czynników na przebieg procesu rozpuszczania

	• wyjaśnia przebieg procesów rozpuszczania, topnienia, skraplania oraz krzepnięcia • wyjaśnia mechanizm oraz warunki powstawania opadów i osadów atmosferycznych • porównuje środowisko wodne i lądowe • potrafi wyjaśnić rolę zbiorników wodnych w przyrodzie • potrafi rozpoznać organizmy żyjące na lądzie i w wodzie oraz podać cechy przystosowujące je do życia w tych środowiskach • rozpoznaje na podstawie ilustracji, zdjęć lub okazów wybrane cechy ptaków i ssaków, które przystosowały się do życia w środowisku wodnym • posługując się kluczami, potrafi rozpoznać gatunki organizmów wodnych najbliższej okolicy • uzasadnia potrzebę ochrony organizmów wodnych • potrafi określić czystość wody na podstawie żyjących w niej organizmów • uzasadnia potrzebę ochrony wody przed zanieczyszczeniami
Wymagania dopełniające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę bardzo dobrą	Uczeń: • potrafi doświadczalnie udowodnić, że niektóre artykuły spożywcze zawierają wodę • na podstawie doświadczenia potrafi wyjaśnić, w jaki sposób można odzyskać substancje czyste z roztworów i zawiesin • potrafi określić podstawowe właściwości cieczy, gazów i ciał stałych • przewiduje możliwość wystąpienia opadów na podstawie obserwacji chmur • potrafi wyhodować kryształy soli • potrafi sporządzić katalog okolicznych wód powierzchniowych i wskazać ich rolę w przyrodzie • ocenia znaczenie roślin dla organizmów żyjących w wodzie • ocenia wpływ zanieczyszczenia wody na organizmy żywe • potrafi wyjaśnić, jakie organizmy nazywamy bio wskaźnikami i na podstawie ich obecności w wodzie określa jej czystość • przewiduje skutki nadmiernego zanieczyszczenia wody w najbliższej okolicy
Wymagania wykraczające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę celującą	Uczeń: • samodzielnie planuje doświadczenie i udowadnia, że niektóre artykuły spożywcze zawierają wodę • określa cechy cieczy, gazów i ciał stałych na podstawie samodzielnie wykonanych doświadczeń • przeprowadza doświadczenie mające na celu odzyskanie substancji z roztworów i zawiesin oraz wyjaśnia jego przebieg • samodzielnie prowadzi hodowlę ryb akwariowych • gromadzi materiały zawierające informacje o organizmach wodnych • potrafi sporządzić katalog okolicznych wód powierzchniowych i określić stan ich czystości oraz źródła zanieczyszczeń • proponuje sposoby ochrony wody przed zanieczyszczeniami • projektuje plakat dotyczący ochrony zasobów wody
SKAŁY I GLEBY	
Wymagania konieczne Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dopuszczającą	Korzystając z pomocy nauczyciela, uczeń: • odróżnia ciała stałe od cieczy • podaje przykłady ciał stałych • wyjaśnia pojęcia: <i>krystalizacja</i> i <i>krzepnięcie</i> • wyjaśnia pojęcia: <i>skała</i>, <i>minerał</i> i <i>gleba</i> • podaje przykład skały, minerału i rodzaju gleby • podaje przykłady skał występujących w najbliższej okolicy • wyjaśnia, jakie gleby występują w najbliższej okolicy • podaje przykład zastosowania różnych rodzajów skał (piasku, węgla, granitu) • wskazuje próchnicę jako warstwę najbogatszą w składniki odżywcze dla roślin i zwierząt • rozpoznaje na ilustracjach gatunki zwierząt, których życie związane jest z glebą • na podstawie ilustracji lub zdjęć rozpoznaje wybrany organizm żyjący w glebie • podaje źródła zanieczyszczeń gleby

Wymagania podstawowe Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dostateczną	Uczeń: • potrafi wyjaśnić, co to jest ciało stałe • potrafi podać cechy ciała stałego • na podstawie obserwacji potrafi wyjaśnić, na czym polega krystalizacja i krzepnięcie • rozumie znaczenie pojęć: <i>gleba, skała i minerał</i> • potrafi rozróżnić skały ze względu na stopień ich spoistości oraz podać właściwe ich przykłady • rozpoznaje skały występujące w najbliższej okolicy • podaje przykłady zastosowania podstawowych rodzajów skał • potrafi opisać proces powstawania gleby • na podstawie profilu glebowego wskazuje główne warstwy gleby • wskazuje na przykładzie budowy kreta, dżdżownicy i turkucia podjadka przystosowania organizmów do życia w glebie • potrafi wyjaśnić rolę dżdżownicy w spulchnianiu gleby • opisuje budowę morfologiczną korzenia i wskazuje jego funkcje • na podstawie ilustracji lub zdjęć potrafi rozpoznać organizmy żyjące w glebie oraz wymienia ich cechy przystosowujące do życia w tym środowisku • wskazuje źródła zanieczyszczeń gleby w najbliższej okolicy • potrafi wskazać sposoby ochrony gleby przed zanieczyszczeniami
Wymagania rozszerzające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dobrą	Uczeń: • rozpoznaje różne rodzaje ciał stałych oraz podaje ich cechy • podaje przykłady krystalizacji i krzepnięcia z życia codziennego oraz potrafi przeprowadzić doświadczenia ilustrujące te 2 procesy • rozpoznaje różne rodzaje skał • podaje przykłady wykorzystania skał i minerałów w życiu codziennym • gromadzi kolekcję skał z najbliższej okolicy • porównuje pod względem żyzności różne rodzaje gleb w okolicy • wyjaśnia, jak powstaje próchnica • charakteryzuje procesy glebotwórcze • interpretuje profil glebowy • określa żyzność gleby na podstawie obserwacji roślin tego samego gatunku • potrafi zaplanować działania poprawiające żyzność gleby • wykazuje związki między skałą macierzystą a glebą • wyjaśnia zależność między obecnością w glebie próchnicy a jej żyznością • wyjaśnia znaczenie gleby dla roślin • posługując się kluczami, rozpoznaje organizmy żyjące w glebie • wyjaśnia, na czym polega przystosowanie organizmów do życia w glebie • rozumie, jaką rolę odgrywają organizmy żyjące w glebie • na podstawie własnych obserwacji wskazuje przyczyny i skutki niszczenia gleby
Wymagania dopełniające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę bardzo dobrą	Uczeń: • wyszukuje w najbliższym otoczeniu przykłady zmian stanu skupienia substancji w wyniku krystalizacji i krzepnięcia • prezentuje opisaną i uporządkowaną kolekcję skał, którą sam zgromadził • potrafi wskazać minerały obecne w skałach • ocenia przydatność skał i minerałów w gospodarce człowieka • na podstawie profilu glebowego ocenia żyzność gleby • rozpoznaje gleby w najbliższej okolicy • porównuje cechy zewnętrzne organizmów żyjących w glebie • ocenia, jaką rolę odgrywają organizmy żyjące w glebie • proponuje różne rodzaje zabiegów rekultywacyjnych gleby
Wymagania wykraczające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę celującą	Uczeń: • planuje i przeprowadza doświadczenie ilustrujące proces krzepnięcia i krystalizacji oraz stawia i weryfikuje hipotezy • ocenia znaczenie procesów krystalizacji i krzepnięcia • rozpoznaje na podstawie cech zewnętrznych rodzaje skał i klasyfikuje je ze względu na ich spoistość • prezentuje opisaną i uporządkowaną kolekcję skał, którą sam zgromadził oraz wyjaśnia zastosowanie poszczególnych rodzajów skał

	• ocenia przydatność skał i minerałów dla człowieka • potrafi dowiedzieć wpływu rodzaju gleby na rozwój rośliny na podstawie przeprowadzonego przez siebie eksperymentu • ocenia wpływ podłoża skalnego i gleby na rozwój korzeni • samodzielnie planuje i przeprowadza doświadczenie wyjaśniające znaczenie gleby dla roślin, zapisuje wyniki oraz wyciąga wnioski na ich podstawie • proponuje różne zabiegi rekultywacyjne gleby w zależności od stopnia jej zniszczenia • przewiduje skutki niszczenia gleby • prowadzi monitoring stanu gleby w najbliższej okolicy
ROŚLINY I ZWIERZĘTA	
Wymagania konieczne Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dopuszczającą	Korzystając z pomocy nauczyciela, uczeń: • wyjaśnia pojęcie <i>organizm</i> • wymienia cechy organizmów żywych • podaje różnice między samożywnością a cudzożywnością • wyjaśnia, do czego służą nasiona • wskazuje na schemacie lub okazie i nazywa elementy budowy zewnętrznej rośliny nasiennej • potrafi samodzielnie wysiewać nasiona • wymienia sposoby rozsiewania nasion • pomaga przy zakładaniu zielnika • potrafi odróżnić pojedynczy kwiat od kwiatostanu • wyjaśnia, jakie znaczenie dla roślin mają kwiaty • wyjaśnia, jakie znaczenie dla roślin mają liście • wskazuje na schemacie elementy budowy zewnętrznej liścia • wyjaśnia, jakie znaczenie dla człowieka mają rośliny lecznicze • rozpoznaje najpospolitsze rośliny lecznicze (pokrzywę, mniszka, skrzyp) • rozpoznaje najpospolitsze drzewa (kasztanowca, klon, dąb) • wyjaśnia, które zwierzęta należą do kręgowców oraz podaje odpowiednie przykłady tych zwierząt • podaje przykłady zwierząt hodowlanych • potrafi wymienić zasady opieki nad zwierzętami domowymi
Wymagania podstawowe Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dostateczną	Uczeń: • rozumie pojęcie <i>organizm</i> • potrafi wymienić cechy organizmów żywych • wskazuje różnice między organizmami roślinnymi a zwierzęcymi • rozumie, na czym polega samożywność i cudzożywność • podaje przykłady organizmów samożywnych i cudzożywnych • wyjaśnia, w jaki sposób są rozsiewane nasiona • wyjaśnia, jakie znaczenie dla roślin mają nasiona • zakłada hodowlę rośliny nasiennej • rozpoznaje najbardziej pospolite rośliny nasienne występujące w okolicy • uczestniczy w zakładaniu kolekcji nasion i zielnika • rozumie, jakie jest znaczenie kwiatów dla roślin • rozpoznaje na rysunku elementy budowy kwiatu • rozumie, na czym polega proces zapylania kwiatu • rozumie, jakie znaczenie w procesie zapylania kwiatów mają owady • rozumie, jakie jest znaczenie liści dla roślin • wskazuje na schemacie lub okazie elementy budowy zewnętrznej liścia • potrafi podać przykłady liści przekształconych • podaje główne funkcje liścia • potrafi wyjaśnić zastosowanie roślin leczniczych • potrafi posługiwać się kluczem do oznaczania drzew • rozpoznaje na podstawie wyglądu liści i pnia 3 gatunki drzew • wyjaśnia, które zwierzęta zaliczamy do kręgowców • na podstawie rysunku lub opisu podaje, do jakiej grupy kręgowców należy określone zwierzę • potrafi wymienić kilka przykładów kręgowców najbliższej okolicy • rozumie znaczenie hodowli zwierząt • rozpoznaje zwierzęta hodowlane • wyjaśnia, dlaczego nie wolno pozyskiwać do hodowli dziko żyjących zwierząt

Wymagania rozszerzające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dobrą	Uczeń: • opisuje cechy organizmów żywych • wskazuje podobieństwa i różnice między roślinami a zwierzętami • wyjaśnia różnicę między samożywnością a cudzożywnością • wyjaśnia, co to są rośliny nasienne • wyróżnia i opisuje cechy wspólne roślin nasiennych • wyjaśnia, na czym polega rozsiewanie nasion roślin • porównuje różne sposoby rozsiewania nasion • wyjaśnia znaczenie zwierząt w rozsiewaniu nasion • porównuje cechy zewnętrzne nasion, zakłada zielnik • zbiera i opisuje okazy roślin • rozpoznaje elementy budowy kwiatu • wyjaśnia, na czym polega proces zapylenia kwiatu • rozpoznaje na schematach typy kwiatostanów • rozpoznaje różne sposoby ułożenia liści na łodydze • wyjaśnia znaczenie zielonego barwnika dla rośliny • potrafi wskazać różne modyfikacje liści oraz ich funkcje • wyjaśnia, jakie funkcje pełnią: kwiat, owoc, liść, korzeń i łodyga • wymienia różne typy owoców • na podstawie ilustracji lub zdjęć przyporządkowuje odpowiednim roślinom liście i owoce • wyjaśnia znaczenie roślin leczniczych oraz potrafi znaleźć w najbliższym otoczeniu odpowiednie przykłady • gromadzi kolekcję liści drzew rosnących w najbliższej okolicy • rozróżnia i opisuje drzewa iglaste i liściaste najbliższej okolicy (kształt ich korony, liście, wielkość i korę) • potrafi opisać wybrane organizmy środowiska lądowego i wodnego • potrafi opisać przystosowania organizmów do życia w różnych środowiskach • rozpoznaje kręgowce najbliższej okolicy i przyporządkowuje je do właściwych grup • opisuje kręgowce najbliższej okolicy • przeprowadza obserwacje kręgowców najbliższej okolicy • potrafi określić, w jakim środowisku żyją wybrane kręgowce • ocenia znaczenie hodowli zwierząt dla człowieka • pomaga przy założeniu i prowadzeniu hodowli zwierząt w klasie • potrafi wyjaśnić, jakie są potrzeby zwierząt hodowlanych
Wymagania dopełniające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę bardzo dobrą	Uczeń: • charakteryzuje organizmy żywe i porównuje ich cechy zewnętrzne • wyjaśnia, dlaczego rośliny należą do organizmów samożywnych • określa czynniki niezbędne do przebiegu procesu fotosyntezy • rozpoznaje rośliny nasienne, samodzielnie gromadzi ich kolekcję oraz właściwie ją opisuje • wyjaśnia, dlaczego niektóre nasiona same się rozsiewają • wyjaśnia znaczenie wiatru, wody i zwierząt w rozsiewaniu nasion • zakłada zielnik zawierający opisy zebranych roślin • rozpoznaje na okazach typy kwiatostanów • na przykładzie okazu kwiatu wyjaśnia znaczenie pręcików i słupka w procesie rozmnażania się roślin • samodzielnie przeprowadza doświadczenie ilustrujące znaczenie liści dla roślin • potrafi rozpoznać liście spichrzowe i podaje przykłady roślin, które je posiadają • wyjaśnia, w jaki sposób rośliny wytwarzają substancje odżywcze • potrafi wskazać miejsce tworzenia się owoców • rozpoznaje różne typy owoców i przyporządkowuje je właściwym roślinom • opisuje na podstawie okazów różne typy liści i przyporządkowuje je do odpowiednich drzew • wskazuje zależności między roślinami a zwierzętami • wyjaśnia, czym różnią się od siebie ryby, płazy, gady, ptaki i ssaki • opisuje budowę zewnętrzną kręgowców oraz wskazuje ich podobieństwa i różnice • opisuje charakterystyczne cechy zachowań kręgowców • uzasadnia konieczność ochrony gatunkowej kręgowców • wymienia elementy budowy zewnętrznej zwierzęcia świadczące o jego przystosowaniu do określonego środowiska • samodzielnie zakłada hodowlę zwierząt • sprawnie korzysta z kluczy do rozpoznawania roślin i zwierząt

Wymagania wykraczające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę celującą	Uczeń: • rozpoznaje rośliny nasienne, samodzielnie gromadzi kolekcję nasion wraz z ich opisami oraz dokonuje podziału nasion na różne typy • samodzielnie zakłada zielnik zawierający opisy zebranych roślin oraz dokonuje podziału okazów na liście pochodzące z drzew i krzewów, rośliny lecznicze, uprawne oraz te, które służą jako przyprawy • rozpoznaje na okazach typy kwiatostanów oraz przyporządkowuje je do odpowiednich gatunków roślin • analizuje cykl rozwojowy rośliny • przygotowuje i samodzielnie przeprowadza doświadczenie ilustrujące znaczenie liści i korzeni dla roślin • rozpoznaje liście spichrzowe i ocenia ich znaczenie dla roślin • samodzielnie przeprowadza doświadczenie pokazujące, w jaki sposób rośliny wytwarzają substancje odżywcze • przedstawia na plakacie różne typy owoców • rozpoznaje rośliny lecznicze oraz potrafi wskazać ich zastosowanie w leczeniu określonych schorzeń • na konkretnych przykładach udowadnia zależności między roślinami a zwierzętami • porządkuje świat kręgowców zgodnie z systematyką • opisuje budowę zewnętrzną kręgowców, wskazując podobieństwa i różnice między nimi • potrafi opisać 2 chronione gatunki zwierząt kręgowych występujących w najbliższej okolicy • przewiduje skutki zmniejszania się przestrzeni życiowej kręgowców i uzasadnia konieczność ich ochrony • przeprowadza wywiad z hodowcą zwierząt na temat znaczenia i korzyści wynikających z hodowli
CZŁOWIEK	
Wymagania konieczne Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dopuszczającą	Korzystając z pomocy nauczyciela, uczeń: • podaje nazwę regionu, w którym mieszka • stara się ocenić atrakcyjność swojego regionu • potrafi określić, kto wchodzi w skład rodziny • rozróżnia stopnie pokrewieństwa w najbliższej rodzinie • stara się zrozumieć i określić swoje uczucia w stosunku do osób bliskich • wyjaśnia znaczenie określeń stopni pokrewieństwa • potrafi scharakteryzować etapy rozwoju człowieka • potrafi wyjaśnić, na czym polega proces dojrzewania • potrafi nazwać okres rozwojowy, w którym obecnie się znajduje • rozumie potrzebę utrzymywania higieny osobistej • potrafi wymienić zachowania, które zapobiegają wadom postawy ciała • wyjaśnia zagrożenia wynikające z uzależnień • wyjaśnia, na czym polega prawidłowe odżywianie • potrafi odróżnić produkty pochodzenia roślinnego od produktów pochodzenia zwierzęcego • wyjaśnia, w jaki sposób należy przechowywać żywność • podaje główne zasady kulturalnego zachowania się przy stole • potrafi estetycznie nakryć stół
Wymagania podstawowe Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dostateczną	Uczeń: • podaje nazwę regionu, w którym mieszka • wskazuje na mapie swój region • podaje podstawowe informacje o położeniu swojej miejscowości • rozumie, jakie walory przyrodnicze decydują o atrakcyjności regionu, w którym mieszka • uzupełnia według instrukcji informacje o swoim regionie • określa, kto wchodzi w skład rodziny • potrafi wymienić podstawowe funkcje rodziny • rozróżnia stopnie pokrewieństwa w najbliższej rodzinie • rozumie i określa swoje uczucia w stosunku do osób bliskich • potrafi podać cechy charakterystyczne dla szkolnego okresu rozwojowego • rozumie, na czym polega proces dojrzewania człowieka

	• potrafi wskazać zmiany biologiczne i psychiczne zachodzące u dziewcząt i chłopców w okresie dojrzewania • stosuje zasady higieny jamy ustnej, ciała, włosów, odzieży oraz rozumie potrzebę codziennej kąpieli • rozumie konieczność dbania o własną sylwetkę • potrafi określić prawidłowe warunki miejsca nauki • rozumie, jakie zagrożenia wynikają z uzależnień • wymienia zdrowotne i społeczne skutki palenia papierosów, alkoholizmu i narkomanii • rozumie, na czym polega prawidłowe odżywianie • wyjaśnia, na czym polega estetyka spożywania posiłków • rozumie, w jaki sposób należy dbać o przechowywanie żywności • potrafi podać prawidłowy sposób postępowania z żywnością nienadającą się do spożycia • estetycznie nakrywa stół • rozpoznaje różne rodzaje nakryć stołu i określa przeznaczenie sztuców • potrafi właściwie zachowywać się przy stole
Wymagania rozszerzające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dobrą	Uczeń: • podaje przykłady dziedzictwa kulturowego swojego regionu • potrafi opisać położenie swojego regionu • wyjaśnia funkcje kulturalne najbliższej biblioteki, kina lub teatru • uzasadnia potrzebę uczestniczenia w życiu kulturalnym swojego regionu • zbiera informacje o swoim regionie • potrafi określić, czym jest tradycja i dziedzictwo kulturowe • wymienia tradycje i obyczaje swojego regionu • wyjaśnia funkcje rodziny • potrafi określić stopnie pokrewieństwa w swojej rodzinie • potrafi wymienić i scharakteryzować kolejne etapy rozwojowe • potrafi scharakteryzować okres rozwojowy, w którym się znajduje • potrafi wyjaśnić, na czym polega dojrzewanie i jakie zmiany zachodzą w tym okresie • potrafi opisać skutki nieprzestrzegania zasad higieny osobistej • wyjaśnia znaczenie prowadzenia zdrowego trybu życia • wyjaśnia, na czym polega higiena nauki i pracy • potrafi zaplanować sobie czas nauki i odpoczynku • uzasadnia potrzebę spożywania odpowiedniej ilości różnorodnych produktów • podaje skutki nadmiernego spożywania niektórych produktów (tłuszczów, cukrów) • jest asertywny i odmawia, gdy nakłania się go do palenia papierosów, picia alkoholu lub zażywania narkotyków • potrafi scharakteryzować podstawowe składniki pokarmowe oraz ich funkcje • rozróżnia produkty pokarmowe bogate w wybrane składniki pokarmowe • potrafi zaproponować rodzaj diety w zależności od potrzeb odbiorcy • stosuje prawidłowe zasady przechowywania żywności • potrafi wymienić sposoby konserwowania żywności oraz podaje konkretne przykłady • podaje skutki niewłaściwego przechowywania żywności • potrafi wyjaśnić rolę estetyki nakrycia stołu dla spożywających posiłek
Wymagania dopełniające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę bardzo dobrą	Uczeń: • ocenia atrakcyjność swojego regionu pod względem położenia oraz walorów kulturowych • zbiera i segreguje informacje o swoim regionie • ocenia funkcje członków rodziny • sporządza drzewo genealogiczne swojej rodziny • potrafi określić, jak będzie przebiegał jego dalszy rozwój • wskazuje różnice między dojrzałością biologiczną, psychiczną i społeczną • potrafi podać 4 pozycje książkowe dotyczące dojrzewania dziewcząt i chłopców • potrafi uzasadnić konieczność troski o higienę dla zachowania zdrowia fizycznego i psychicznego • potrafi przewidzieć skutki nieprzestrzegania zasad higieny osobistej • potrafi wyjaśnić, w jaki sposób nadmierne spożywanie niektórych produktów ma wpływ na stan organizmu

	• zachęca do spożywania odpowiedniej ilości warzyw i owoców oraz innych produktów • przyjmuje odpowiedzialność za swoją naukę i odpoczynek • dba o higienę snu • zachęca do prowadzenia zdrowego trybu życia • planuje jadłospis bogaty w wybrane składniki pokarmowe • określa znaczenie składników odżywczych dla organizmu człowieka (budulcowe, energetyczne, regulujące) • samodzielnie przygotowuje drugie śniadanie zgodnie z podstawowymi zasadami żywienia • potrafi zaproponować nakrycie stołu odpowiednie do okoliczności
Wymagania wykraczające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę celującą	Uczeń: • zachęca do odwiedzania swojego regionu • organizuje wystawę na temat ciekawych okazów kultury materialnej swojego regionu • potrafi scharakteryzować kulturę, tradycję i obyczaje regionu, w którym mieszka • planuje wycieczkę do najciekawszych obiektów kultury materialnej swojego regionu • prezentuje dokonania człowieka zasłużonego dla regionu, w którym mieszka lub członka swojej rodziny • wykazuje na przykładach znaczenie zachowań asertywnych • potrafi wyjaśnić, na czym polega dojrzałość fizyczna, psychiczna i biologiczna • potrafi sobie zaplanować całodienne zajęcia • potrafi udowodnić skutki niewłaściwego doboru produktów spożywczych oraz złego przechowywania żywności • dowodzi na podstawie wykonanego przez siebie doświadczenia obecności drobnoustrojów oraz podaje warunki, w jakich się rozwijają • udowadnia szkodliwość używek • proponuje tygodniowy jadłospis dla ucznia klasy 4
OCHRONA PRZYRODY	
Wymagania konieczne Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dopuszczającą	Korzystając z pomocy nauczyciela, uczeń: • podaje przykłady chronionych gatunków roślin i zwierząt • potrafi wymienić formy ochrony przyrody • wyjaśnia pojęcia: <i>pomnik przyrody</i>, <i>park narodowy</i> i <i>rezerwat przyrody</i> • potrafi wskazać zasady zachowania się wobec chronionych gatunków roślin, zwierząt oraz pomników przyrody • podaje kilka zasad zachowania się na obszarach chronionych • podaje nazwy parku narodowego i rezerwatu przyrody występujących najbliżej miejsca zamieszkania • wymienia i nazywa obiekty chronione występujące w najbliższym parku narodowym • podaje źródła zanieczyszczeń środowiska w swoim regionie • wyjaśnia zasadność segregacji odpadów i wykorzystywania surowców wtórnych
Wymagania podstawowe Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dostateczną	Uczeń: • rozpoznaje na zdjęciach i ilustracjach chronione gatunki roślin i zwierząt • wyjaśnia znaczenie ochrony gatunkowej organizmów • rozumie pojęcia: <i>pomnik przyrody</i>, <i>park narodowy</i> i <i>rezerwat przyrody</i> • wyjaśnia potrzebę ścisłej ochrony przyrody w rezerwach • wymienia charakterystyczne obiekty przyrodnicze występujące w najbliższym rezerwacie przyrody i parku narodowym • rozróżnia w terenie obiekty przyrody ożywionej i nieożywionej • wyjaśnia znaczenie parku narodowego i rezerwatu przyrody • omawia zasady zachowania się na terenach chronionych • rozumie, jakie działania są dozwolone na terenach chronionych • potrafi wskazać co najmniej 1 gatunek rośliny i zwierzęcia chronionego oraz pomnik przyrody występujący w okolicy • potrafi określić źródła zanieczyszczeń środowiska w okolicy, w której mieszka • rozróżnia źródła pozyskiwania energii • opisuje sposoby oszczędzania energii we własnym domu • potrafi segregować odpady • podaje przykłady odnawialnych i nieodnawialnych zasobów przyrody • odróżnia surowce wtórne od pierwotnych oraz od odpadów bezużytecznych • rozróżnia symbole ekologiczne

Wymagania rozszerzające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę dobrą	Uczeń: • klasyfikuje rośliny i zwierzęta chronione • sporządza spis roślin i zwierząt chronionych • rozróżnia formy ochrony przyrody • stosuje zasady zachowania się na terenach chronionych • wskazuje na mapie położenie najbliższego parku narodowego i rezerwatu przyrody • charakteryzuje park narodowy i rezerwat przyrody w swoim regionie i podaje różnice między nimi • potrafi rozpoznać chronione gatunki roślin i zwierząt występujące na obszarze swojego regionu • zbiera informacje na temat objętych ochroną obszarów swojego regionu • uzasadnia konieczność tworzenia różnych form ochrony przyrody • wskazuje obiekty przyrody ożywionej i nieożywionej, które jego zdaniem powinny być objęte ochroną • wyjaśnia powody objęcia ochroną niektórych gatunków roślin i zwierząt • podaje przykłady działań człowieka związanych z oszczędzaniem wody i energii elektrycznej • uzasadnia potrzebę oszczędzania energii i segregacji odpadów
Wymagania dopełniające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę bardzo dobrą	Uczeń: • uzasadnia potrzebę ochrony gatunkowej roślin i zwierząt • gromadzi i selekcjonuje informacje na temat ochrony gatunkowej roślin i zwierząt • udowadnia, jakie znaczenie mają obszary chronione dla zachowania ciągłości gatunków • prezentuje informacje na temat najbliższego parku narodowego, rezerwatu przyrody i pomnika przyrody • ocenia skuteczność różnych form ochrony przyrody • ocenia stan środowiska, w którym żyje • potrafi wskazać obiekty przyrody ożywionej i nieożywionej zasługujące na miano pomników przyrody • potrafi wyjaśnić, jaki wpływ wywiera człowiek na przyrodę • udowadnia zasadność oszczędzania surowców energetycznych • proponuje różne formy oszczędzania wody, energii i surowców naturalnych
Wymagania wykraczające Spełnienie wymagań pozwala wystawić ocenę celującą	Uczeń: • przygotowuje własną prezentację dotyczącą ochrony gatunkowej roślin i zwierząt • planuje lokalizację nowego rezerwatu • potrafi sporządzić spis roślin i zwierząt chronionych występujących w najbliższej okolicy • proponuje obiekty przyrody ożywionej i nieożywionej, które powinny być objęte ochroną, uzasadnia swój wybór • projektuje trasę wycieczki po najbliższej okolicy w poszukiwaniu obiektów, które powinny być objęte ochroną • wykazuje różnorodność walorów środowiska umożliwiających wypoczynek • przewiduje skutki nieracjonalnego korzystania z różnych surowców • proponuje działania mające na celu poprawę stanu środowiska w swoim regionie • potrafi zebrać, przechować i przetworzyć informacje z różnych źródeł, na ich podstawie sporządza charakterystykę najbliższego rezerwatu przyrody i parku narodowego